

Finansiranje tretmana posebnih tokova otpada presek stanja i rešenje

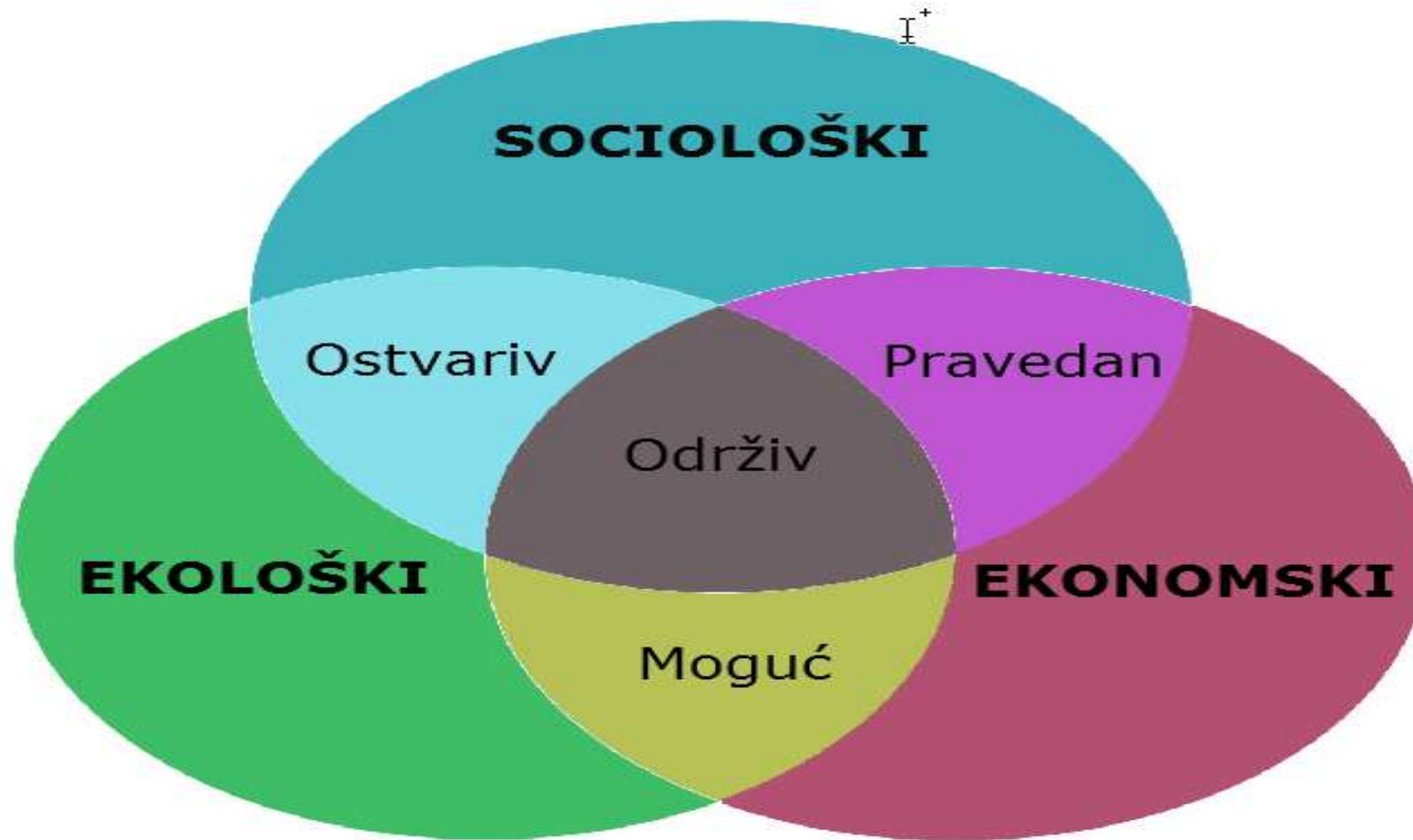
2010-2015

Tri stuba održivog društvenog razvoja

- **Ekonomski**: Radna mesta, izvoz i cirkularna ekonomija
- **Ekološki**: Životna sredina i zdravlje
- **Sociološki**: Harmonizacija odnosa sa EU

- **Institucionalni**: Princip dobrog upravljanja državom

Održiv razvoj podrazumeva integralno rešenje

SWOT ANALIZA STANJA RECIKLAŽNE INDUSTRIJE

PREDNOSTI

- **Trajna reciklaža resursa** odnosno cirkularna ekonomija od upotrebe sirovina do njihove ponovne upotrebe nakon reciklaže
- **Očuvanje** postojećih (16 000) i otvaranje novih radnih mesta (maksimalni potencijal 40 000)
- **Očuvanje** sirovinskih resursa Srbije
- **Postizanje** standarda EU neophodnih za članstvo (npr. 4kg elektronskog otpada po glavi stanovnika sakupljenog iz domaćinstva)

PRILIKE

- **Isplata nadoknada** za prerađeni otpad u skladu sa zakonom i na vreme
- **Naplata eko taksi** u obimu 100% (očekivani potencijal 14 milijardi dinara godišnje, izvor Agencija za zaštitu životne sredine)
- **Implementacija softvera** za monitoring, kontrolu i izradu rešenja za naplatu eko taksi
- **Razvoj** već postojećih najboljih dostupnih tehnologija za reciklažu
- **Konstituisanje** Ministarstva Zaštite životne sredine
- **Funkcionisanje** Zelenog Fonda kao posebne institucije odgovorne resornom Ministarstvu i Vladi
- **Kategorizacija** Operatera
- **Zakonom** propisati procenat koji će od ukupno naplaćenih eko taksi biti potrošen u oblasti zaštite životne sredine

SLABOSTI POSTOJEĆEG SISTEMA

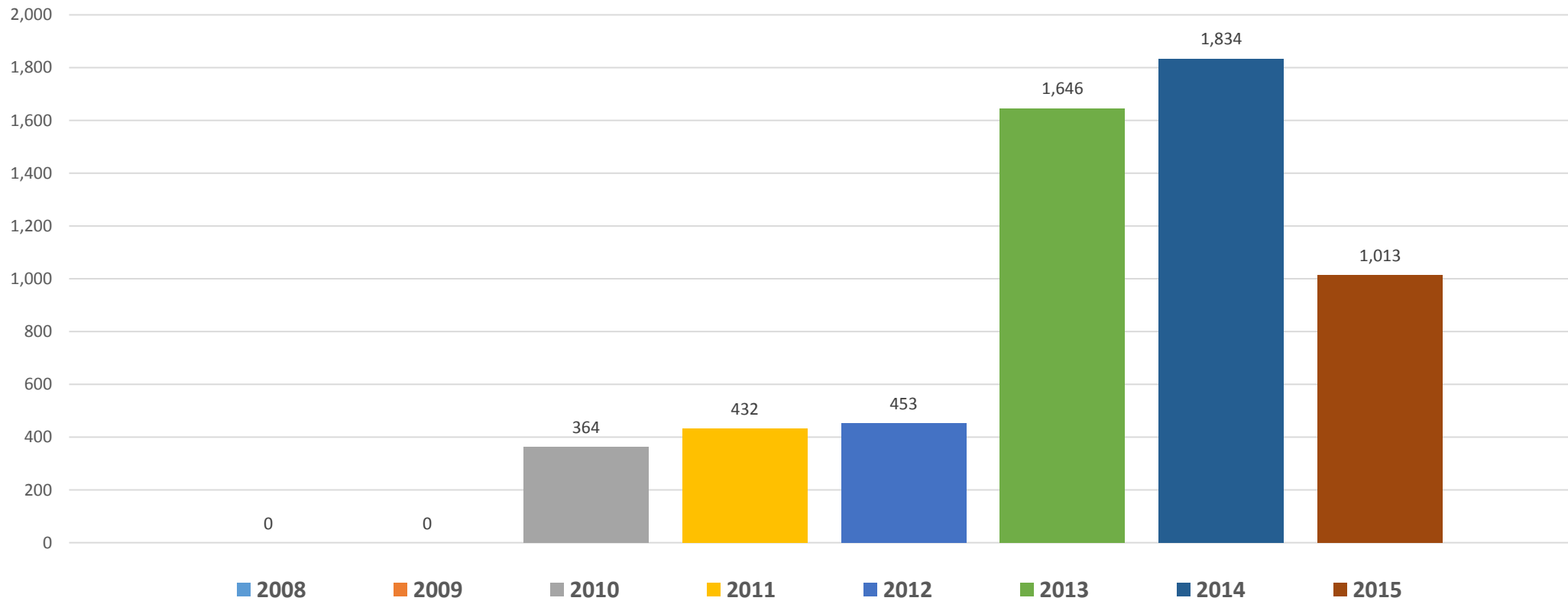
- **Kašnjenje** u isplati podsticaja duže od 12 meseci
- **Nepredvidivo** poslovanje
- **Prerada otpada** se finansira komercijalnim kreditima a ne novcem naplaćenim od eko taksi
- **Dugovanja** reciklažnoj industriji iz 2015. godine je 450 miliona dinara
- **Retroaktivno** određivanje podsticaja kojima se plaća već prerađeni otpad (na primer: u decembru mesecu 2016. godine je za 2016. godinu odobrena 1,1 milijarda dinara manje od potrebnih para za već izvršen tretman otpada u toj godini)
- **Neprimenjivanje** postojećeg Zakona o zaštiti životne sredine
- **Kasno raspisivanje** konkursa za tekuću godinu
- **Nedosledna** naplata eko taksi svim obveznicima
- **Nepostojanje** klasifikacije operatera

PRETNJE

- **Stvaranje socijalnih slučajeva** u već marginalnim društvenim grupama
- **6 000 novih korisnika socijalne pomoći** (trenutno zaposleni u preduzećima koja se bave sakupljanjem) i nadoknada biroa za nezaposlene
- **Zatvaranje** svih reciklažnih postrojenja i otpuštanje radnika
- **Prestanak** zbrinjavanja posebnih tokova otpada
- **Gubitak** 16 000 održivih radnih mesta
- **Gubitak** prometa na domaćem i stranom tržištu (dinarskih i deviznih priliva)

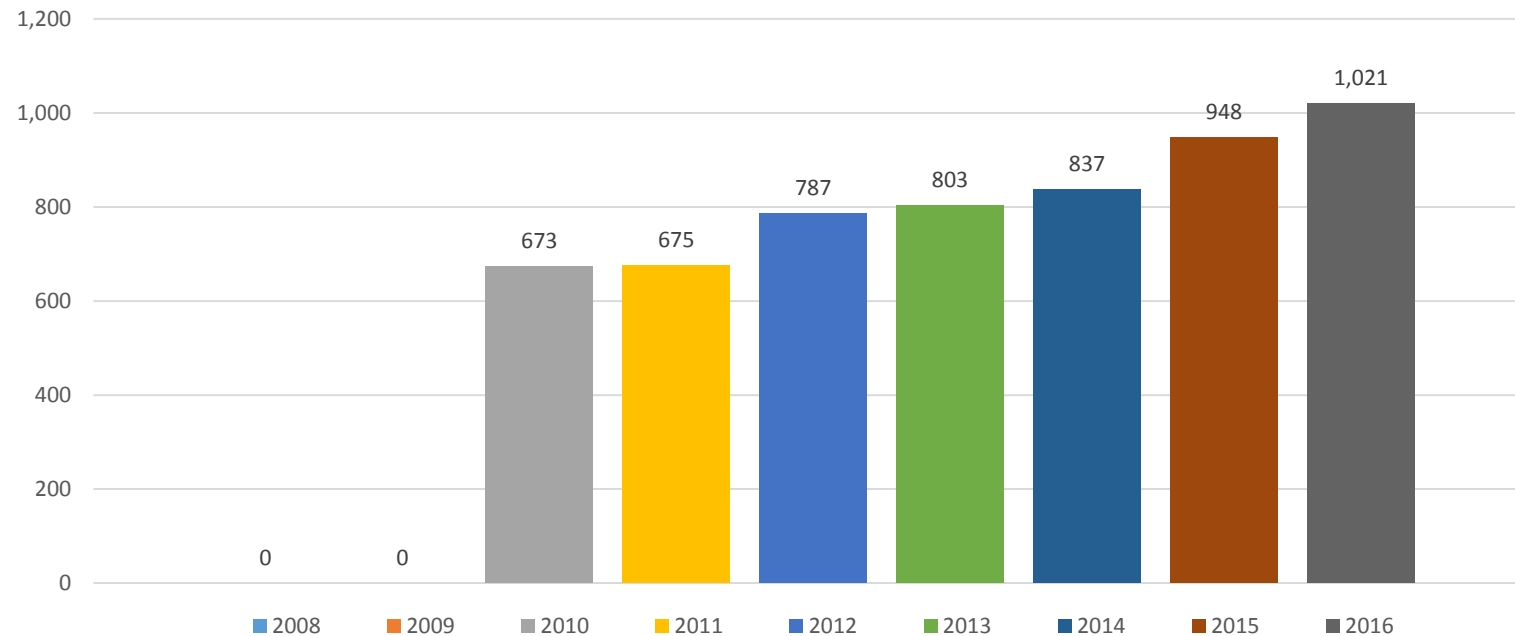
Grafik prikazuje preduzeća sa dozvolama za sakupljanje koja aktivno rade

Zakonom su se stvorili uslovi za otvaranje preduzeća za tretman otpada, kasnjenjem u isplatama izazvalo je njihovo zatvaranje

Operateri su povećavali radna mesta i količine prerađenog otpada zaduživanjem kod poslovnih banaka i sa visokim kamatnim stopama

Broj zaposlenih u reciklažnim centrima

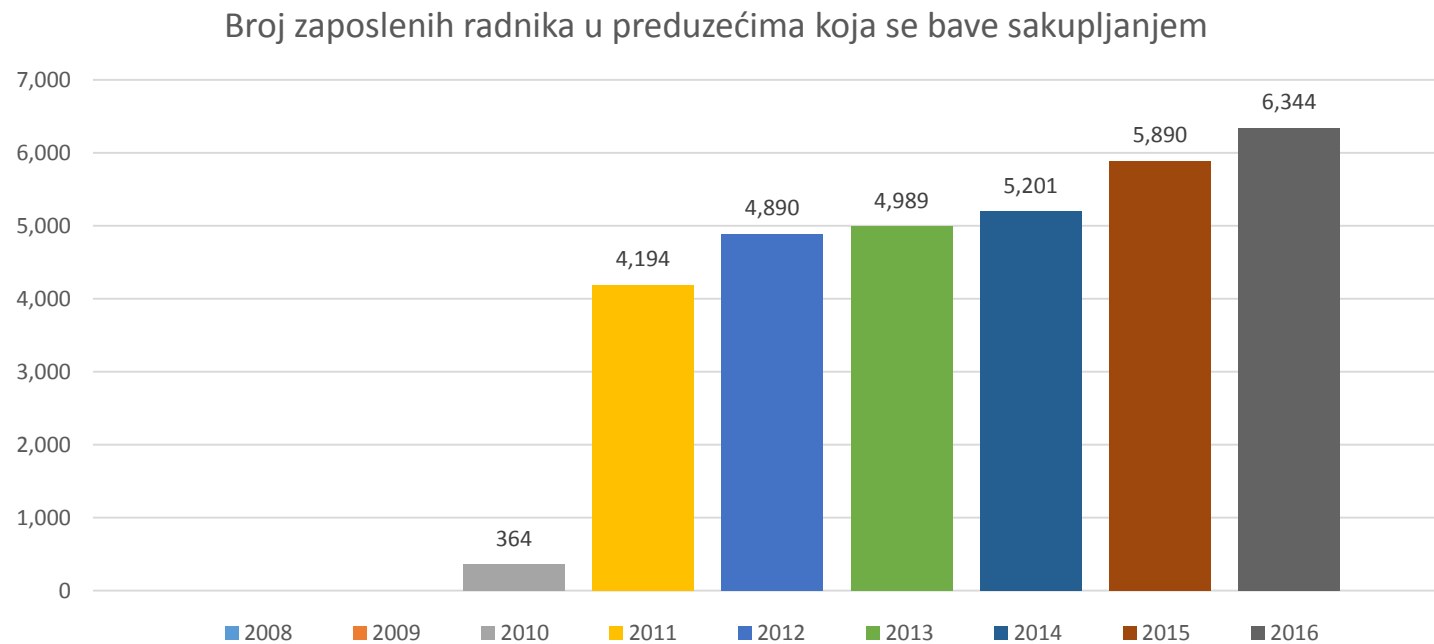

Jedno radno mesto u reciklaži povlači za sobom 14 radnih mesta u sakupljanju otpada

Decembra 2016. godine

- 1.021 radnik u reciklažnim centrima
- 6.344 radnika u preduzećima sa dozvolom za sakupljanje otpada
- 8.782 individualnih sakupljača otpada

Donošenjem Zakona i naplatom eko takse kreiralo se 6.000 novih radnih mesta u sakupljačkoj mreži i 1,2* milijardi dinara plaćenog poreza državi na osnovu doprinosa

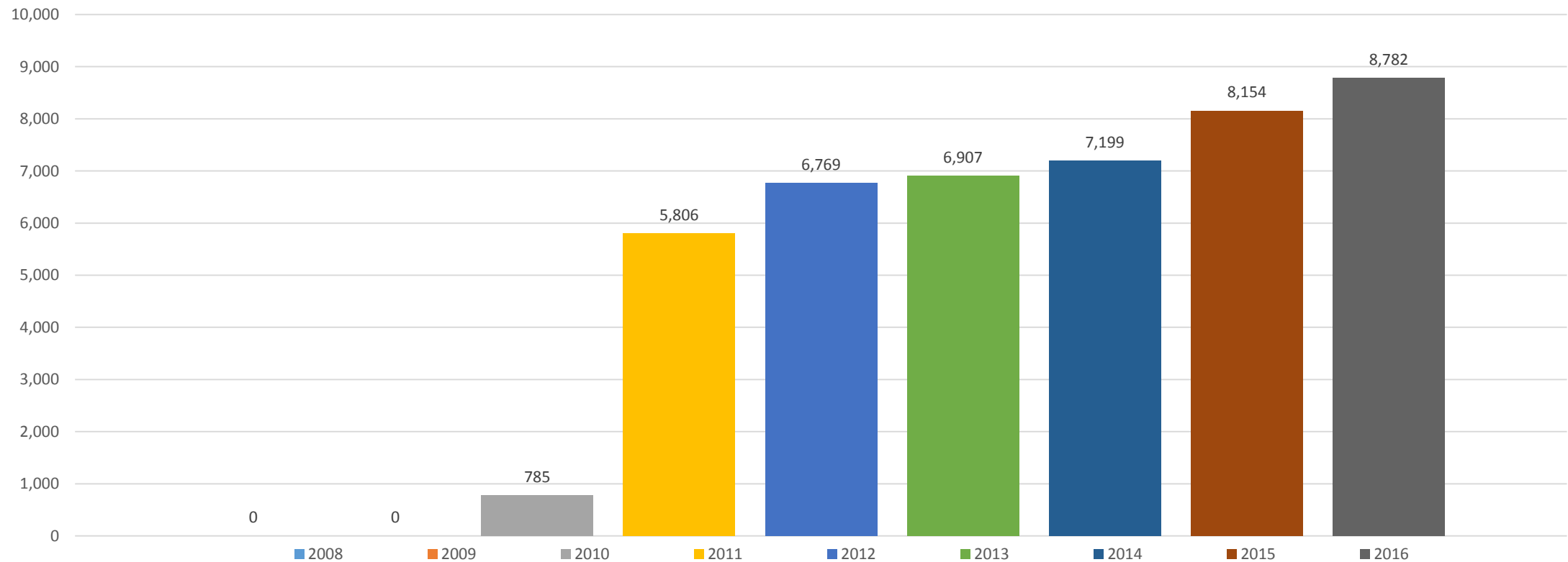

Izvor: Agencija za privredne registre RS, Udruženje reciklera Srbije

* -projekcija rađena na osnovu obračina poreza i doprinosa na minimalnu zaradu

Uključivanje 8000 sakupljača iz marginalnih društvenih grupa direktno je proporcionalno rastu količina prerađenog otpada

Broj sakupljača u sakupljačkoj mreži

Štetne posledice po životnu sredinu i zdravlje

Gume: Štetan uticaj koji gume imaju na okolinu, ispoljava se tokom celog njihovog životnog veka od proizvodnje do odlaganja na otpad. To se delimično dešava zbog toga što guma i mnogi drugi plastični materijali nisu polimerizovani.

Tokom upotrebe, i kada se odbace na otpad, obične gume propadaju kada su izložene delovanju ozona, abraziji, toploti, vlazi i drugim faktorima. Kako propadaju tako hemikalije ističu u okolinu. Stare gume su takođe veoma zapaljive i dešava se da nedeljama gore na otpadima prouzrokujući zagađenja vazduha.

Veoma su zapaljive. Tokom nekontrolisanog gorenja otpadnih guma, razvijaju se različite vrste gasovitih polutanata, kao i čvrsti: pepeo i čađ, silicijum dioksid, sumporna jedinjenja, titanijumovi oksidi, benzopireni, benzoantraceni i ulja, kao i oksidi ugljenika i azota, i metali (**cink, arsen, kadmijum, nikel, živa, hrom i vanadijum**).

Štetne posledice po životnu sredinu i zdravlje

- **Ulja:** I ako se svake godine u Srbiji iz preko 1 500 000 motornih vozila generise na desetine hiljada tona otpadnog motornog ulja, trenutno se reciklira mala količina ulja – oko 5.000 tona godišnje. Negativni uticaj nepropisnog postupanja sa otpadnim motornim uljima je višestruk. Najprisutnija je kontaminacija vodotokova i zemljišta. Kod površinskih vodotokova prisutno je stvaranje površinskog “filma” koji sprečava prodor kiseonika u vodu i smanjenje životnih uslova velikog broja biljnih i životinjskih vrsta. Posebnu opasnost predstavlja prisustnost ulja u vodenim tokovima tkz. zaštitne sanitarne zone, koja služi za snabdevanje naselja i industrije vodom visokog kvaliteta. Prema nekim statističkim podacima jedna petina zagađivanja voda potiče od iskorišćenih ulja.
- Prema drugim podacima, ilustrace radi, **jedna tona otpadnog ulja u vodi po svojim lošim efektima odgovara količini klasičnih otpadnih voda koju stvara naselje od 40.000 stanovnika.** Isto tako treba znati i podatak EPA-e da **jedan litar ulja kontaminira milion litara vode** odnosno da koncentracija rabljenog ulja u vodi od 1-2mg/l čini vodu nepitkom i opasnom po zdravlje. Korišćenje ulja kao energenta na neadekvatan način velika je pretnja kvalitetu atmosfere.
- Imajući u vidu hemijski sastav iskorišćenog ulja u smislu sadržaja sumpora, azota, hlora, fosfora, jedinjenja iz aditiva, i ostalog, produkti sagorevanja su veoma štetni po ljudsko zdravlje uključujući i činjenicu da neki od njih **imaju i kancerogena svojstva.**

Štetne posledice po životnu sredinu i zdravlje

- **Električni i elektronski otpad** (tzv. **EE otpad**) je otpadna električna i elektronska oprema uključujući sklopove i sastavne delove, koji nastaju u privredi i industriji ili kao elektronski otpad iz domaćinstava. **Više od 38 različitih hemijskih elemenata** se može pojaviti kao proizvod procesa reciklaže elektronskog otpada, od kojih neki mogu biti zaista štetni za životnu okolinu i ljude i oni se moraju uništiti u posebnim postrojenjima, jer ne postoji mogućnost njihovog iskorišćenja na drugačiji način. Neki od njih su:
 - **Kadmijum (Cd)** – ekstremno toksičan i ima kancerogeno dejstvo.
 - **Živa (Hg)** – izloženost jedinjenjima žive dovodi do oštećenja mozga, srca, bubrega, pluća i imunostistema.
 - **Šesterovalentni krom (Cr6+)** –Lako se absorbuje i može dovesti do oštećenja DNK.
 - **Olovo (Pb)** – pogotovo su deca ugrožena jer njihovo telo u razvoju lakše apsorbuje olovo i teže ga izbacuje. A ono utiče na intelektualni razvoj, nervni sistem, povećanje krvnog pritiska, smanjuje funkciju bubrega, izaziva anemiju i reproduktivne probleme
 - **Barijum (Ba)** –je teški metal koji ljudsko telo ne može svariti i kada se nagomila, obično utiče na nervni sistem.
 - **Berilijum (Be)** –Nedavno je klasifikovan kao kancerogen jer uzrokuje rak pluća.
 - **Fosfor (P)** –Ekstremno je otrovan i lako je zapaljiv.

Štetne posledice po životnu sredinu i zdravlje

- [Kineski grad Guiy je poznat i kao mesto sa najvećim procentom kancerogenih oboljenja na svetu.](#) Razlog su ogromne količine elektronskog otpada koji lokalni stanovnici golim rukama demontiraju na neadekvatan način izlažući se otrovima i drugim kancerogenim supstancama.
- **FREON** – je gas koji stvara efekat “staklene bašte” i izaziva zagađenja koja nisu “direktno štetna” po zdravlje ljudi, ali oštećuje ozonski omotač i posredno prouzrokuju sve češće zastupljene maligne bolesti kože i druga oštećenja kod odraslih i dece. Upravo zbog toga, nekontrolisano bacanje, odlaganje ili nepravilna reciklaža frižidera dovodi do trajno loših posledica što slikovito možemo da objasnimo na sledeći način:
- **3 sekunde nepravilne reciklaže rashladnih uređaja izaziva podjednako veliko oštećenje ozona kao izduvni gasovi 1 automobila za godinu dana**

Štetne posledice po životnu sredinu i zdravlje

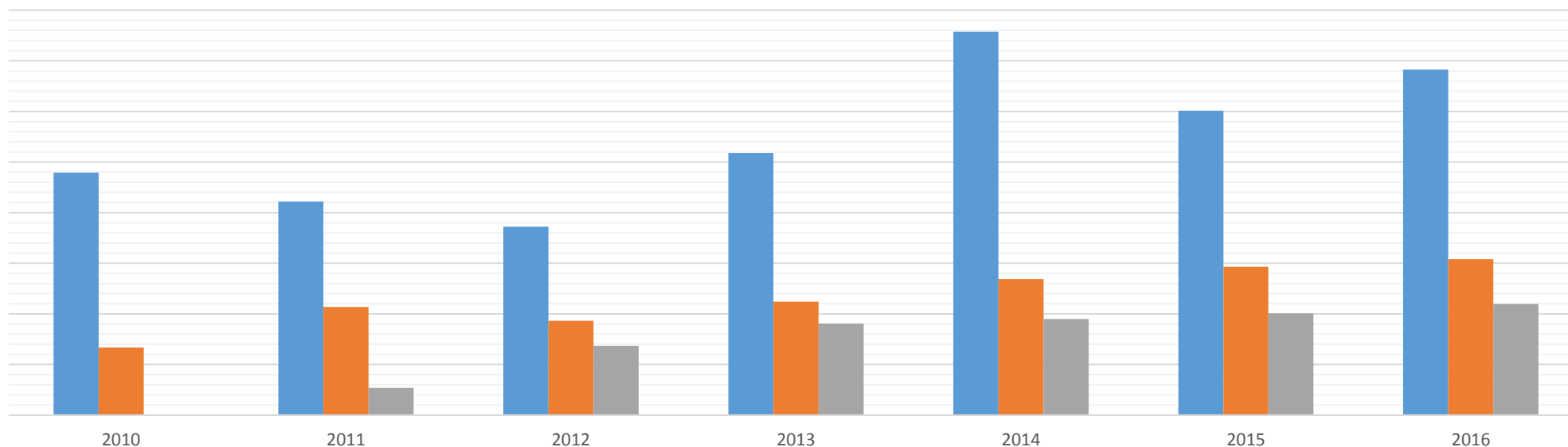
- Svaka baterija koja više nije upotrebljiva postaje opasan otpad koji se mora zbrinuti na odgovarajući, bezbedan način po životnu sredinu i samim tim po zdravlje ljudi. Ukoliko se nekontrolisano baci istrošena baterija ili akumulator, i ne zbrine na propisan način, rizikuje se da otrovne supstance dospeju u lanac ishrane, a samim tim i u ljudski organizam.
- **Jedna baterija od cinka može trajno da zagadi od 5-30 m³ vode**
- **Jedna kadmijumska baterija može da zagadi od 3000-15000 m³ vode.**
- **Jedna živina baterija veličine dugmeta ima toliko žive da zagadi kubni metar zemljišta.**

Odnos prihoda od eko taksi i isplaćenih podsticaja period 2010-2016

Ukupno naplaćeno 38,3 a ukupno isplaćeno 9,8 milijardi dinara

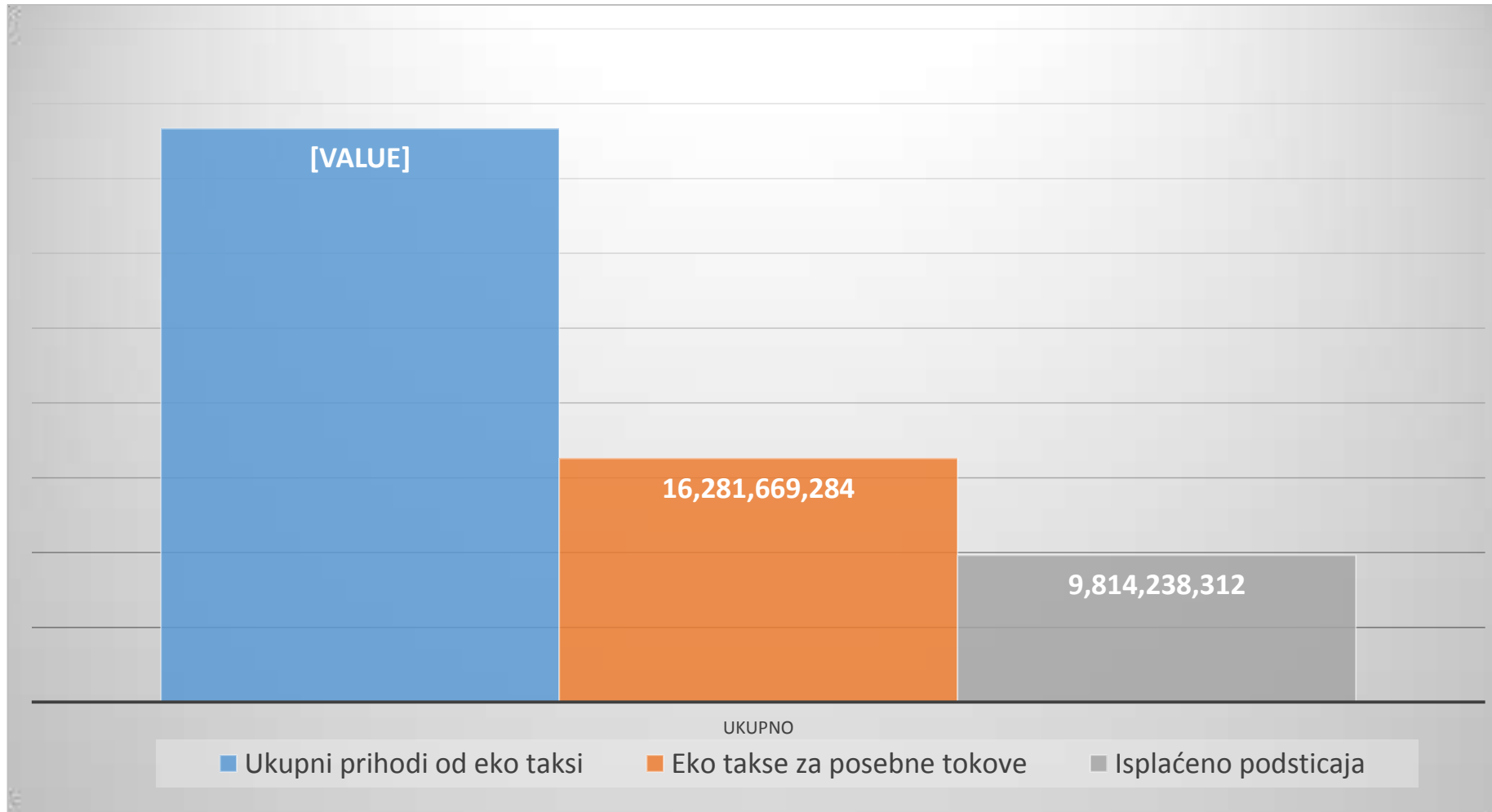
Prihodi od eko taksi/Isplaćeno

■ Ukupni prihodi od eko taksi ■ Eko takse za posebne tokove ■ Isplaćeno podsticaja

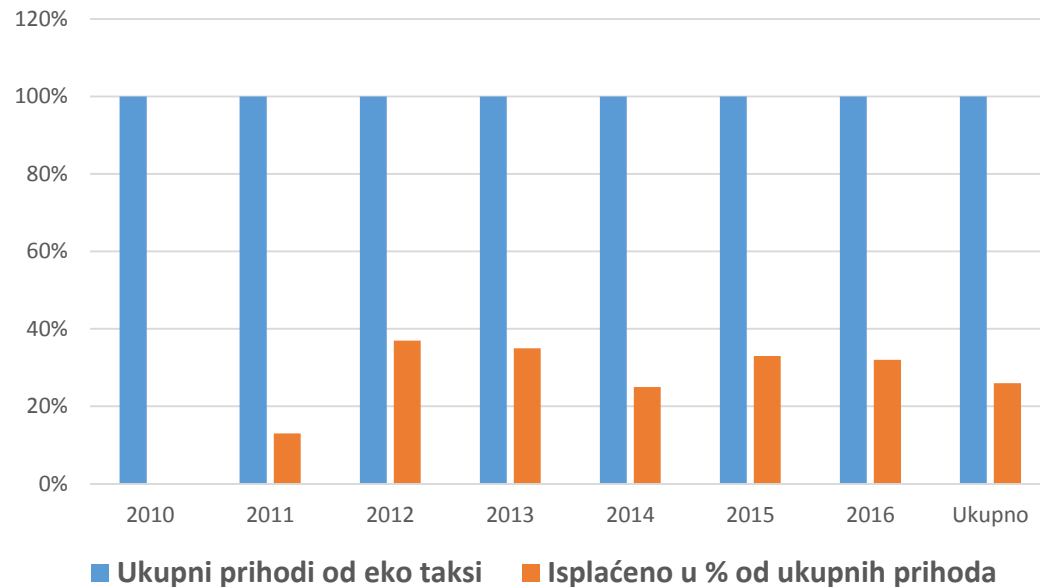
Nadoknade	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ukupni prihodi od eko taksi	4,792,204,697	4,219,833,868	3,720,821,797	5,178,815,126	7,574,810,713	6,016,728,237	6,826,436,369
Eko takse za posebne tokove	1,334,484,362	2,137,442,770	1,865,493,000	2,242,074,000	2,689,754,000	2,929,095,621	3,083,325,531
Isplaćeno podsticaja		536,336,929	1,367,547,409	1,805,355,084	1,900,000,000	2,009,998,890	2,190,000,000
% od ukupnih prihoda	0%	13%	37%	35%	25%	33%	32%
% od posebnih prihoda	0%	25%	73%	81%	71%	69%	71%

Isplaćeno je 25% od ukupnih ili 60% od posebnih prihoda od eko taksi period 2010-2016

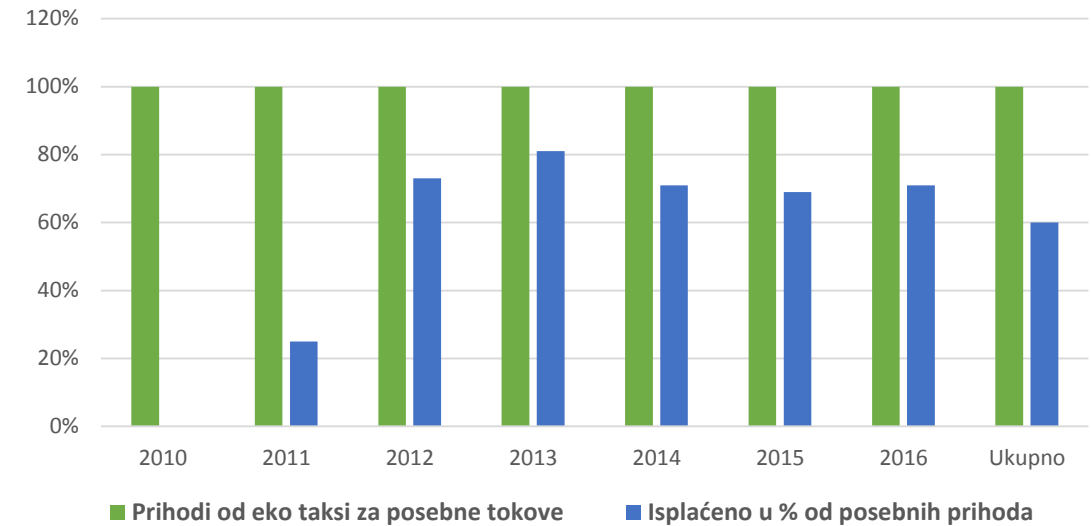

Odnos isplaćenih podsticaja i prihoda od eko taksi

Isplaćeno u odnosu na ukupne prihode od eko taksi

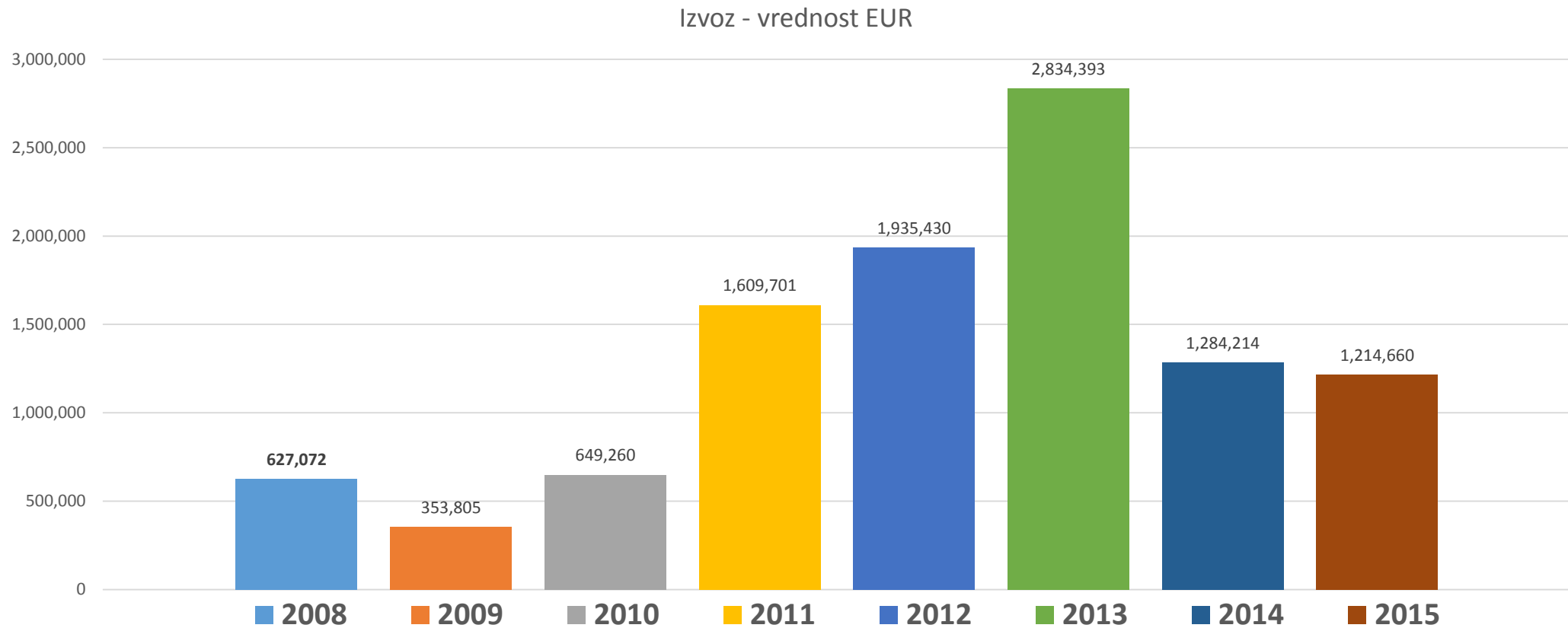

Isplaćeno u odnosu na prihode od eko taksi za posebne tokove

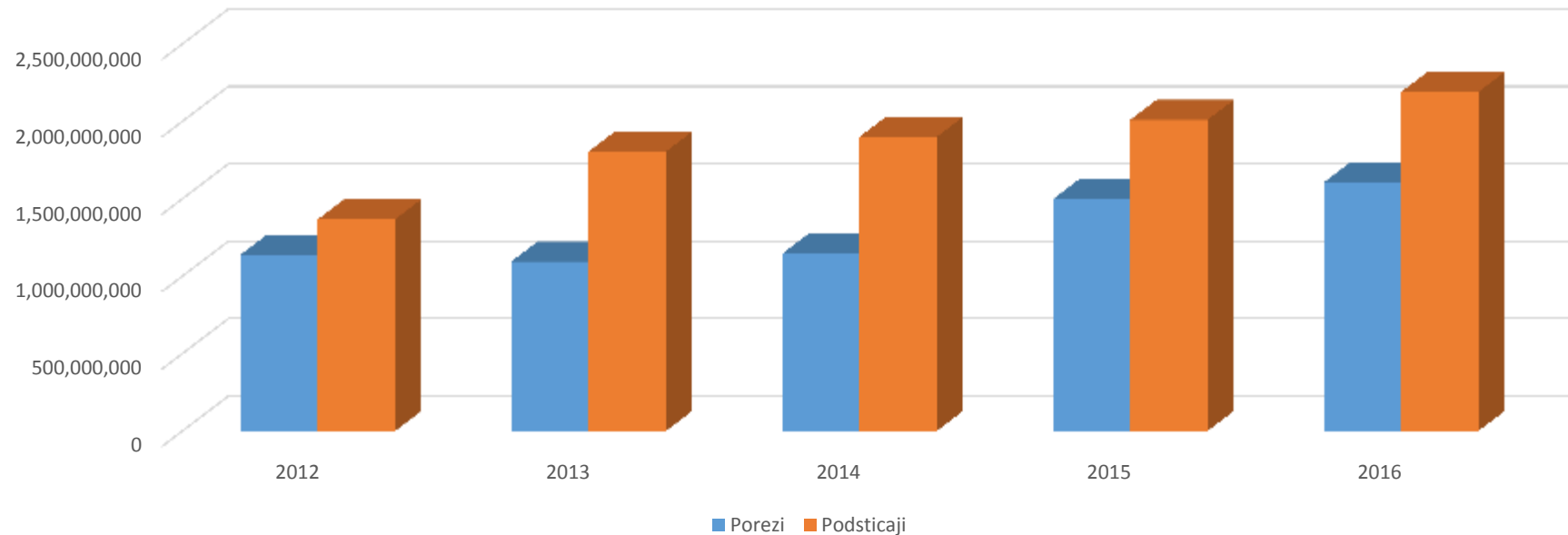
Nadoknade	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ukupno
Ukupni prihodi od eko taksi	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Isplaćeno u % od ukupnih prihoda	0%	13%	37%	35%	25%	33%	32%	26%
Prihodi od eko taksi za posebne tokove	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Isplaćeno u % od posebnih prihoda	0%	25%	73%	81%	71%	69%	71%	60%

Neisplaćivanje podsticaja na vreme utiče negativno na vrednost izvoza

Odnos isplaćenih podsticaja i plaćenih poreza

Odnos plaćenih poreza i doprinosa u odnosu na isplaćene podsticaje

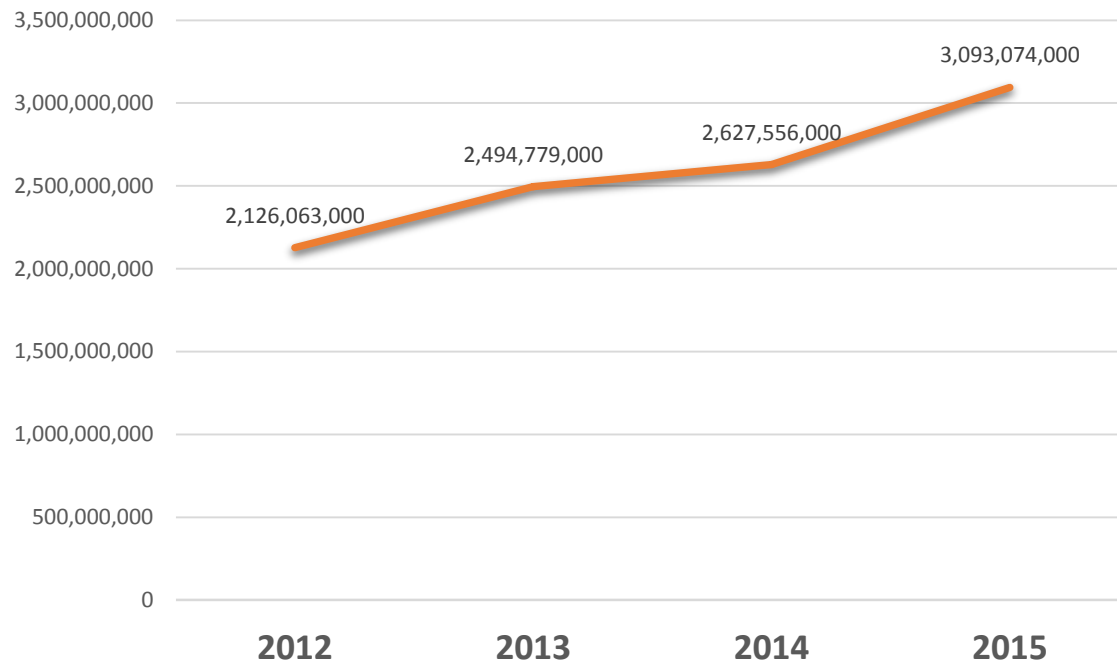

Godina	Plaćeni porezi i doprinosi	Isplaćeni podsticaji	Odnos
2012	1,138,180,768	1,367,547,409	67%
2013	1,094,441,823	1,805,355,084	52%
2014	1,144,845,267	1,900,000,000	51%
2015	1,497,227,700	2,009,998,890	55%
2016	1,605,183,412	2,190,000,000	54%

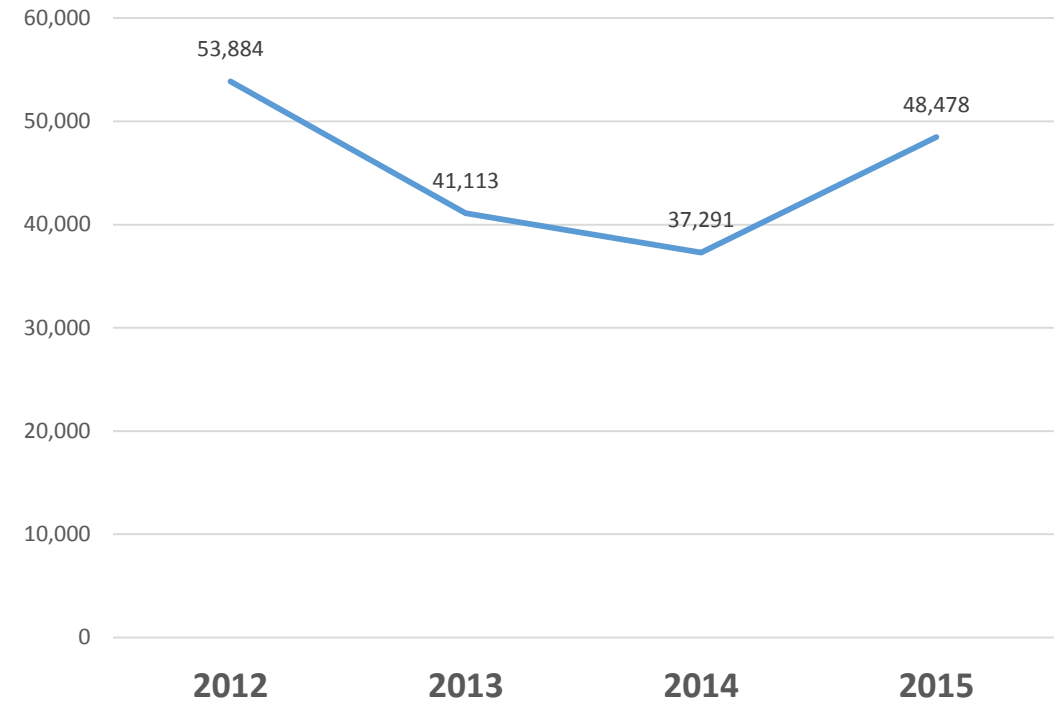
Isplaćeni podsticaji izvor: Agencija za zaštitu životne sredine
 Plaćeni porezi izvor: Udruženje reciklera Srbije
 Projekcija rađena na osnovu poreza i doprinosa na minimalnu zaradu

Kašnjenje u isplati vodi u povećanje zaduženosti što negativno utiče na povećanje recikliranih količina

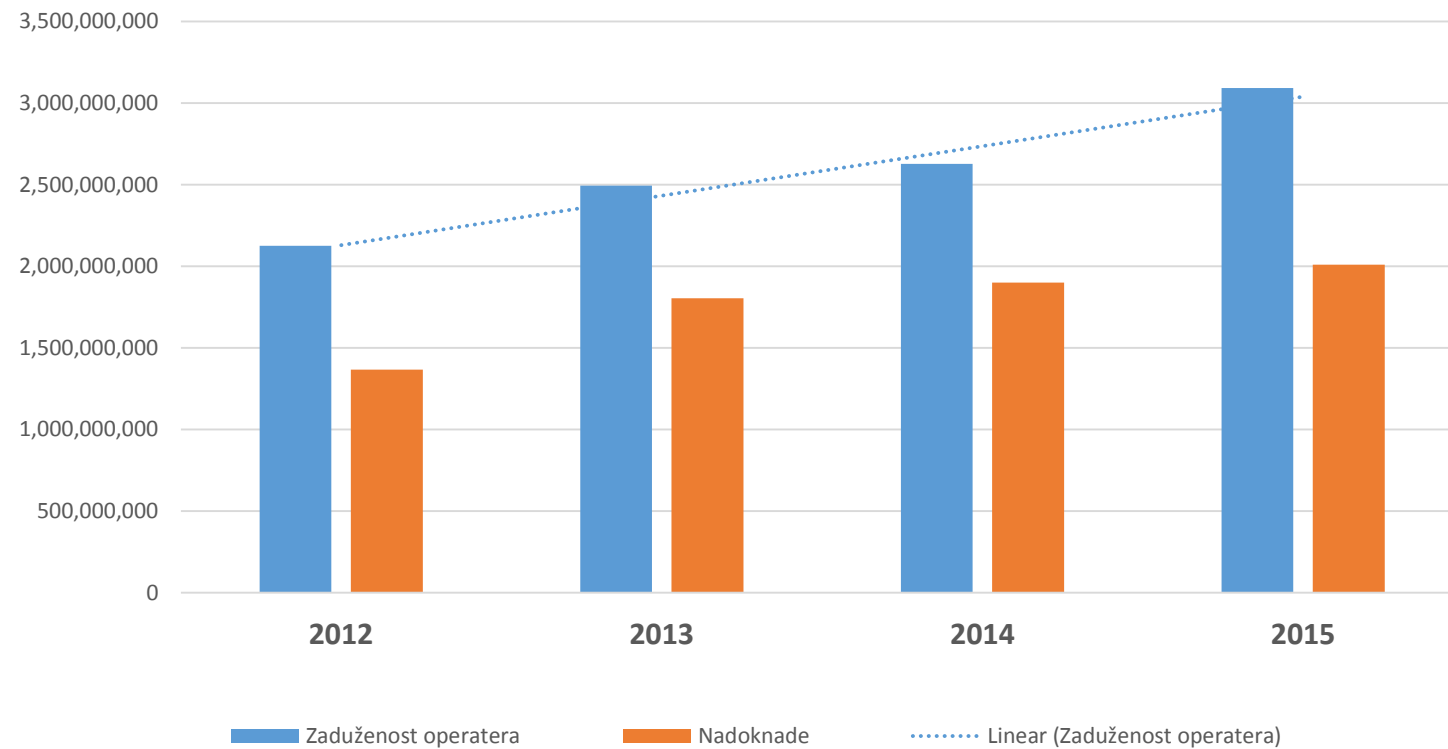
Dugovanja prema dobavljačima i bankama

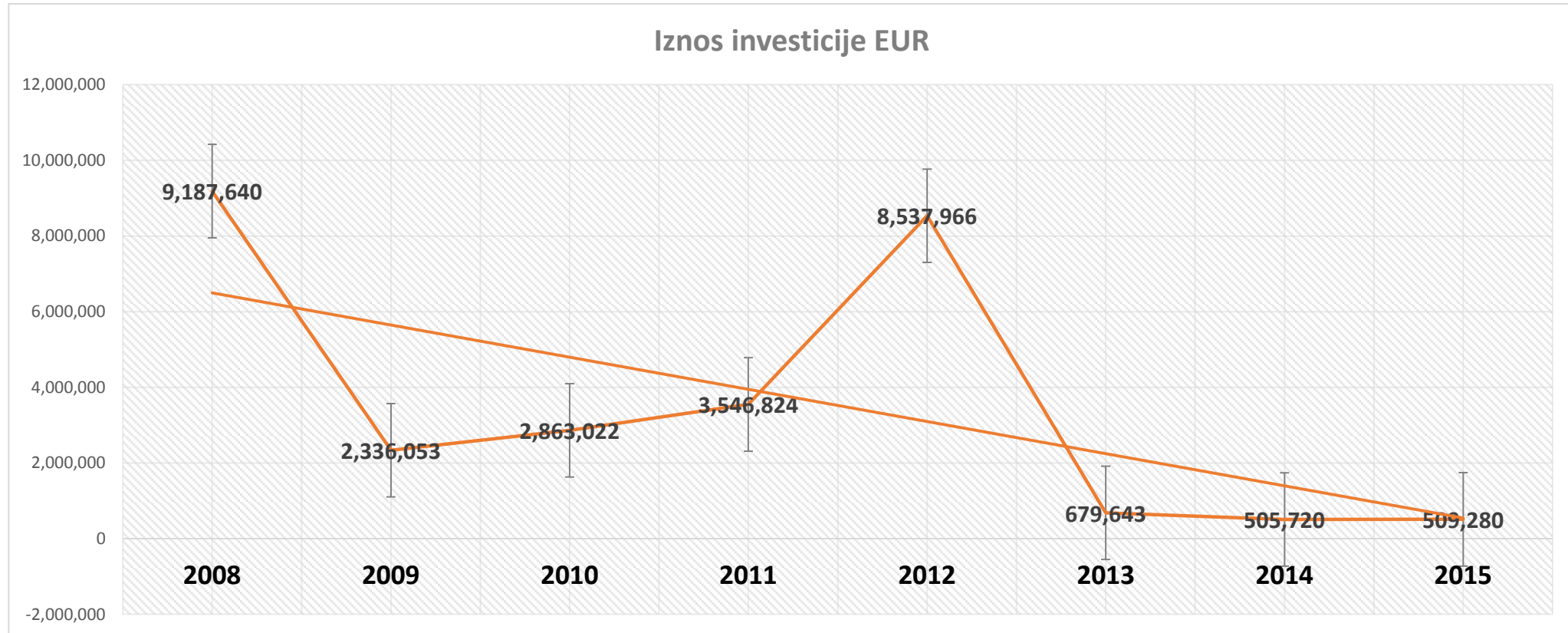
Tretirane količine opasnog otpada

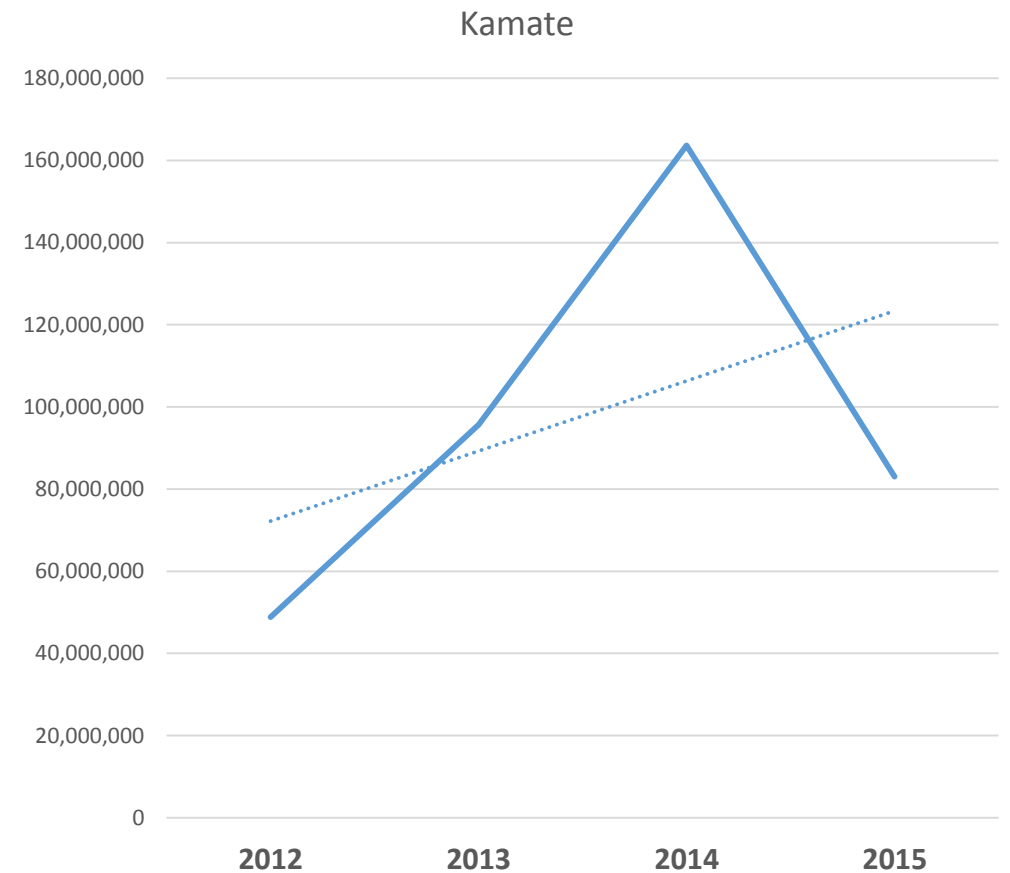
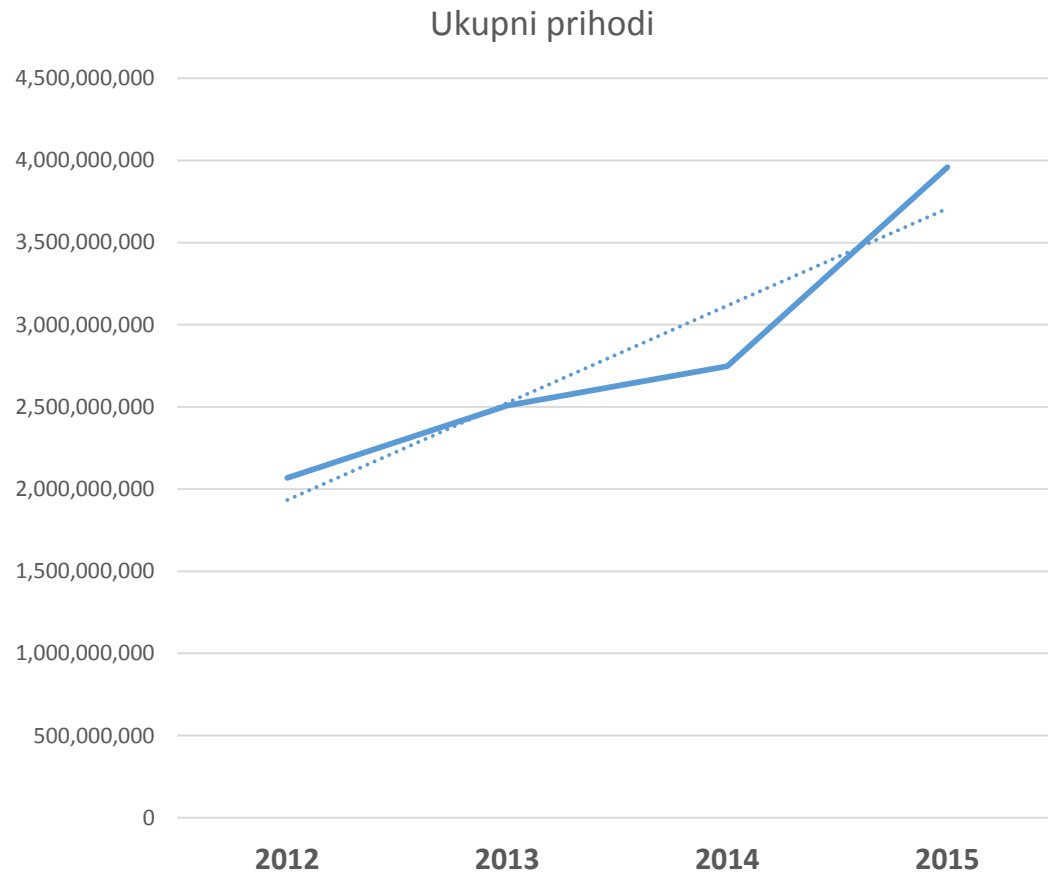
Kašnjenje u isplati nadoknada zahteva kratkoročno finansiranje sakupljačke mreže sa visokim kamatnim stopama usled čega zaduženost industrije raste

Nepredvidivost finansiranja u oblast životne sredine utiče negativno na vrednost investicija u reciklažnu industriju

Tretman opasnog otpada koji se u bilansima prikazuje kao rast prihoda se umesto nadoknadama finansira kratkoročnim kreditima

Zaključak

- Sredstva postoje odnosno iznos podsticajnih sredstava je mnogo manji od prikupljenih eko taksi za tu namenu
- Neophodno je da država poveća procenat naplaćenih eko taksi i tako kreira još veći suficit u Zelenom fondu
- Kašnjenje u isplatama plaši investitore zbog čega nema investicija i povećava vreme povrata postojećih investicija, što smanjuje broj firmi koje aktivno rade i broj direktno i indirektno angažovanih radnika
- Svi problemi industrije su posledica isključivo kasne isplate nadoknada za tretman prerađenog otpada
- Predvidiva isplata nadoknada rešice sve probleme u jednom danu.

Očekivani hodogram delovanja

1. Mart:
Predvidivost poslovanja definisanjem konačnog iznosa podsticajnih sredstava za tretman posebnih tokova otpada za 2017. godinu
2. Mart:
Isplata preostalog dela podsticajnih sredstava za 2015. godinu
3. Mart:
Isplata podsticajnih sredstava za prerađen otpad u 2016. godini
4. Mart:
Kvartalna isplata iz Zelenog fonda u 2017. godini
5. Maj
Definisanje strategije na 3 godine